

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Татяна Ичевска,
ПУ „Паисий Хилендарски”, Филологически факултет, Катедра по ИЛСЛ
за дисертационен труд, представен за придобиване на образователната и научна степен
„Доктор”

Научна област: 2. хуманитарни науки

Професионално направление: 2.1. филология (*Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия – сравнително литературознание*)

Институт за литература - БАН

Научно направление „Сравнително литературознание”

Заглавие: **Филмови реализации на литературния текст. Поетика, контекст, интертекст**

Дисертант: Стоян Георгиев Меретев

1. Данни за дисертанта.

Стоян Георгиев Меретев завършва „Българска филология” в ПУ, след което магистърската програма „Кино и литература” в същия университет. От 2011 г. е редовен докторант по сравнително литературознание в Института за литература - БАН. Работи като външен коректор за ИК „Хермес” и „Егмонт” - България.

2. Данни за дисертацията и автореферата.

Дисертационният труд на Стоян Меретев се състои от 309 стр. (заедно с библиографията, справката за приносите на дисертационни труд, списъка с публикации по темата на дисертацията и списъка на участия в конференции). Той е разделен на две части. Първа част – „Теоретични оптики” - се оформя от „Увода” и главите „Понятийно-концептуални амплитуди”, „Обзор на научните постановки” и „Поетологичният обмен между кино и литература в светлината на българските изследователски натрупвания”. В „Увода” Меретев аргументира избора на дисертационната тема, очертава изследователското си поле, като формулира задачите на работата – да се видят поетологичните, контекстуалните и интертекстуалните пресичания между литературата и киното; тематизирането на литературата във филма, от една страна, и превръщането ѝ в структуропораждащ елемент в него, от друга. Първа глава гради теоретичния фундамент, върху който впоследствие се полага изследването. Подробно е изяснен

смисълът и употребите на понятия като „адаптация” и „екранизация”, механизмите на тяхното усвояване у нас и причините за одомашняването на едното („екранизация”) за сметка на другото. Ключовата теза, зад която застава в работата си Меретев, е за своеобразната интермедиялност на филмовата реализация. Във втора глава е направен задълбочен критически обзор на постановките на Джордж Блустоун, Кийт Коен, Камила Елиът, Линда Хътчън, Джули Сандърс, Ричард Бергер, изследващи диалогичните пресичания между киното и литературата. Акцент Меретев поставя главно върху онези техни идеи, които имат най-пряко отношение към разглеждания от него проблем. В трета глава двете основни български монографии - на Вера Найденова и на Олга Маркова, посветени на отношенията кино – литература, са разгледани в контекста на вече очертаните теоретичен свод, като са открити онези техни тези, които директно кореспондират с вижданията на западните изследвания. Паралелно с това са обговорени и другите съществуващи по темата разработки - на Огнян Сапарев, Тодор Андрейков, Владимир Игнатовски и др.

Втора част на работата – „Аналитично-съпоставителни и таксономични алтернативи” - включва главите „Книгата, четенето и писането на екрана”, „Писателски филми”, „Филмови заглавия с литературен нюанс” и „Филмовата адаптация като тематично-образна споделеност между киното и литературата”, всяка от които се разделя на по няколко подглави, както и обобщенията на дисертанта, събрани в частта „Заключение”. В четирите глави са изведени и основните изследователски сюжети, върху които Меретев центрира вниманието си: от една страна, се коментират разнородните функции на четенето и писането като елементи на филмовия разказ, обговарят се „употребите” им в различни по жанр продукции и спецификите на отделните режисьорски почерци (тук имам предвид разсъжденията на Меретев върху филмовите адаптации по „Джейн Еър” и експериментите на Питър Грийнауей в „Книгите на Просперо”); от друга страна, във фокус се превръща фигурата на писателя и „голготите”, през които трябва да премине, за да прогледне за същността на творчеството и на собственото си творение; от трета страна, се наблюдават стратегиите на озаглавяване на филмовите адаптации като провокация за прехвърлянето на нови и дори неочаквани мостове между киното и литература; от четвърта страна, въз основа на романите на Дорис Лесинг и Милан Кундера и филмите на Спайк Джоунзи и Майкъл Уинтър Ботъм е изследван начинът, по който екранната адаптация присъства като тема и като образ в литературната творба и в кинотворбата.

„Заклучението” сумира основните изводи на дисертанта относно механизмите на усвояване и присъствието на литературата във филмовите творби.

При отделните анализите е използвана адекватна на проблематиката методология и научен език.

Авторефератът, който се състои от 40 стр., изцяло отразява структурата, съдържанието и тезите на дисертацията.

3. Научни приноси.

Напълно приемам формулираните в автореферата от дисертанта в пет точки приноси на работата. Без да ги повтарям, тук бих искала да посоча още в какво виждам достойнствата на неговото изследване.

Дисертационният труд се отличава със стройна композиция, благодарение на която лесно може да се проследи неговата логика, отделните части взаимно се допълват и проблематизират, като задават неочаквани ракурси към анализирани филмови творби. Прецизираната терминология и дисциплинираното писане правят работата лесно четивна, което също е сред нейните позитиви.

Избраната от Стоян Меретев оптика – пречупването на проблема кино – литература през призмите на четенето, писането и образа на пишещия човек - позволява да бъдат видени неизследвани до този момент аспекти от диалога между двете изкуства, да се преосмислят утвърдени в науката представи за тяхната специфика, както и да се покажат достойнствата на пренебрегвани или неизследвани до този момент кинотворби.

Меретев демонстрира умение да систематизира и анализира вече съществуващите концепции относно диалогичните пресичания на киното и литературата. Похвална е прецизността му при представянето на постановките на западните изследователи, както и желанието му на всяка цена да ги сговори с българските наблюдения по темата, колкото и оскъдни да са те. В същото време дисертантът успява, обосновавайки се, да избере и „свое” понятие (с. 29), с помощта на което осмисля проблема за взаимодействията между двете изкуства. Нещо повече, първа глава не остава изолирана в контекста на цялото, както твърде често се получава в подобен род изследвания, а обговорените в нея идеи Меретев непрекъснато привлича и функционализира в собствените си анализи на отделни филмови творби.

Сред достойнствата на работата трябва да споменем умението на пишещия да задава въпроси, да проблематизира собствените си тези, както и това, че не бяга от тълкуването на онези детайли от филмовия разказ, които не се вписват във и дори

разклащат иначе добре изградените от пишещия парадигми и модели (тук имам предвид наблюденията на Меретев върху филмовите адаптации по „Джейн Еър“ и върху филма на Грийнауей „Книгите на Просперо“).

Приносен характер имат задълбочените и аналитични наблюдения на Меретев върху „Златната тетрадка“ на Дорис Лесинг, „Безсмъртие“ на Милан Кундера, „Адаптация“ на Спайк Джоунзи и „История за петел и бик“ на Майкъл Уинтърботъм, които позволяват да се види двустранният пренос на образи, мотиви и техники между литературата и киното.

В хода на анализите Меретев предлага неочаквани ракурси към незабележими на пръв поглед филмови творби, разкриващи смисловия им потенциал, какъвто например е случаят с „Любовата песен на Боби Лонг“.

Находка на работата е и вглеждането във филми, които, ако се предоверим на жанровата им специфика, би трябвало да са напълно безразлични към четенето и книгите – например филмите на Роланд Емерих, които обаче с изненадващото включване на писателската тема и образа на библиотеката се превръщат в интересен шрих по темата за драстичното разпадане на ценностите, за разместването на представите за високо и ниско в съвременния свят, водещо и до все по-интензивното преосмисляне на понятия като „литература“ и „канон“.

С оглед на едно бъдещо издаване на дисертационния труд като книга бих си разрешила да направя и някои препоръки.

Струва ми се, че предмет на самостоятелно вглеждане биха могли да бъдат филмите на Уди Алън, защото не само коментираният в дисертацията филм „Да разнищим Хари“, но и всички останали филмови проекти на Алън показват особената му чувствителност към процеса на писането и към фигурата на твореца, освен това в тях могат да се открият разнообразни механизми на съотнасяне, оглеждане и преливане на реалните и фикционалните светове.

Би могло да се помисли върху възможността да се разширят наблюденията върху българската филмография, която в момента има по-скоро приложен характер в структурата на цялото. Привличането на българските филми, от една страна, позволява на Меретев да уплътни изводите си относно функцията на озаглавяването. Но от друга страна, тяхното присъствие напълно естествено поражда очаквания, на които на този етап дисертацията – обяснимо – не е отговорила: интересува ли се българското кино (и ако да, как) от ключовия проблем за четенето, писането, от образите на пишещия човек

и книгите, от перипетиите на творческия процес, или остава индиферентно (и защо) към творческия акт. Подобно питане е логично особено като се има предвид, че българската литература никак не е лишена от примери за четящи или пишещи субекти. Любопитно в тоя ред на мисли би било да се види и как, с оглед на очертания от Меретев теоретичен свод, се осъществява интермедиаалността в българските киноадаптации по определени литературни творби.

4. Публикации и участия в научни форуми. В автореферата са посочени 4 публикации по темата. Те представят различни аспекти от разглежданата в дисертацията проблематика.

5. Заключение.

Имайки предвид качествата на задълбочения и аналитичен дисертационен труд, убедено препоръчвам на уважаемите членове на научното жури на Стоян Георгиев Меретев да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”.

Пловдив,
15. 02. 2016 г.

Изготвил становището:
(Доц. д-р Татяна Ичевска)